gnitate condescendit, prouti ex verbis sequentibus clare liquet.

VERSUS 17.

Non intelligitis, quia omne quod in os intrat, in ventrem vadit, et in secessum emittitur.

1. — Theophylactus verba illa hunc in modum exponit : « Dicitur igitur : Non intelligitis quod « omnes intelligunt et sciunt? cibi enim non ma- « nent intus, sed infra exeunt per alvum et nullum « hominem in anima coinquinant, non enim manent « intus, cogitationes autem intrinsecus nascuntur et « manent illic, et egredientes, hoc est, in opus « procedentes, inquinant hominem. » Nihil etenim animam maculare potest, nisi tangat illam, « cibus « autem non contingit animam, » ergo. Ita S. Thomas.

VERSUS 18.

Quæ autem procedunt de ore, de corde exeunt, et ea coinquinant hominem.

1. — « Id est, ab intellectu et voluntate causan- « tur, » inquit Dionysius Carthusianus; « quia ut « ait Plato, ad hoc datus est nobis sermo, ut mutæ « voluntatis fiant indicia. » S. Bernardinus porro pro nostra instructione observat, quod « inter « omnia illa, quæ a corde exeunt et de ore proce- « dunt, hominem, imo totum mundum inquinan- « tia, sunt execrandæ detractiones. »

2. — Porro per hasce sordes, *hæc coinquinant hominem*, non materiales et corporales, sed spirituales intelliguntur, unde Dionysius Carthusianus ait : « Coinquinant inferendo maculam culpæ. »

3. — Cajetanus dicit : « Declarat, quo sensu « dixerit : *Quod procedit de ore*, scilicet pro quanto « procedit a corde, hoc est, a voluntate. »

VERSUS 19.

De corde enim exeunt cogitationes malæ, homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falsa testimonia, blasphemiæ.

1. — S. Hieronymus ex hac propositione illam deducit consequentiam : « Ergo anima principaliter « non secundum Platonem in cerebro, sed juxta « Christum in corde est. » Unde S. Doctor pergit ostendere, qualiter magnopere reprehensibiles sint illi, qui dæmonem esse dicunt, qui nobis malas cogitationes et desideria imprimat : « Arguendi ex « hac sententia sunt, qui cogitationes a diabolo « immitti putant et non ex propria nasci voluntate; « diabolus, adjutor et incensor malorum cogitatio- « num potest esse, auctor esse non potest. Sin au- « tem semper in insidiis positus levem cogitatio- « num suarum scintillam suis fomitibus inflamma- « rit, non debemus opinari eum cordis quoque « occulta rimari, sed ex corporis habitu et gestibus « æstimare, quid versemus intrinsecus, verbi gratia « si pulchram mulierem nos viderit crebro inspi- « cere, intelligit cor amoris jaculo vulneratum. »

2. — S. Antonius de Padua cor hujus nostri corporis primum mobile primumque vitæ principium esse considerat : « Sicut enim cor est vitæ « corporalis principium, sic et vitæ moralis, » adducit quamdam S. Augustini sententiam in libro de libero arbitrio attestantis : « Quod nihil habet « rationem peccati, nisi quantum a corde et vo- « luntate egreditur. »

3. — Sicut ex equo Trojano multi egressi sunt milites, qui civitatem illam in extremum redegere exterminium, atque in eos, qui dictam fabricaverant machinam, inhumanam exercuere barbariem ; ita quoque e corde nostro, seu ab amore et voluntate nostra tot derivantur affectiones pravæ et appetitus inordinati, qui mortem animæ spiritualem et æternam adsciscunt. Unde Chrysologus, in sermone quodam, quem super Evangelium præsens conscripsit, ita ait : « Novus est hic ordo bel- « landi, de homine contra hominem gentes exeunt « bellaturæ. »

4. — Paulus de Palatio magnam quamdam inter Mosaicam et Evangelicam legem notat differentiam, dum ait : « Nota primo loco poni cogitationes, « licet Moyses in fine decalogi earum meminerit, « cujus ratio est, quia vita christiana maxime in- « terioribus intenta est, contra Mosaica exterio- « ribus. »

5. — Facile igitur hinc discere possumus, quanti intersit monitum illud Sapientis, *Prov.*, IV, 23, attendere, dicentis : *Omni custodia serva cor tuum, quia ex ipso vita procedit.*

VERSUS 20.

Hæc sunt quæ coinquinant hominem, non lotis autem manibus manducare, non coinquinat homines.

1. — Paulus de Palatio maculæ peccati turpitudinem ponderat, dum ait : « Contra infinitam ma- « jestatem ab infinita vanitate, id est, homine pro- « cedit, infinitum bonum aufert, Deum nobis pro- « pinquum, amicum, sponsum, fratrem et patrem « exasperat, ut hostis sit noster et vindex. Si pe- « netrare vis, quanta sit hæc macula, hinc intel- « liges, quia solo Christi sanguine, et non hirco- « rum aut taurorum, purgari potest. » Hæc macula pulcherrimum cœlestis paradisi Angelum in horrendum mutavit titionem inferni.

2. — Optimum igitur et saluberrimum est illud Chrysostomi documentum, *Hom.* LII *in Matth.*, dicentis : « Discamus, obsecro, quænam ea sint, qui- « bus turpiter homines fœdentur : discamus, oro, « et fugiamus; » ubi ulterius abusum jam paulo ante mentionatum, exponere pergit, quo in Eccle-

sia quoad corpus, mundi comparere satagimus, interiorem animæ puritatem parum admodum curantes. S. Augustinus ab Alberto Magno hoc loco citatus dicit : « Nimius appetitus munditiæ corpo- « ralis sordes inducit mentis, et ablutio corporis « nihil penitus conducit ad munditiem mentis. » Unde *Jerem.*, II, 22 : *Si laveris te nitro, et multipli- « caveris tibi herbam Borith, tamen maculata es co- « ram me, dicit Dominus.* » Deformis macula, qua anima humana unquam contaminata fuit, censenda est iniqua illa condemnatio, qua Agnus ille immaculatus in medio duorum latronum patibulo adjudicatus fuit suspendendus, et tamen Pilatus sententiam illam pronuntiaturus, manus suas prius abluere voluit, simul protestando, *Matth.*, XXVII, 34, dicens : *Innocens ego sum a sanguine justi hujus. Væ vobis, qui mundatis quod deforis est calicis*, inquit alibi in Matthæo, XXIII, 35, Christus de hypocritis illis, qui perfectionem et sanctitatem suam in frequentioribus ablutionibus reponendam esse censuerunt.

FERIA QUINTA POST TERTIAM DOMINICAM QUADRAGESIMÆ

EVANGELIUM LUCÆ, CAP. IV, VERS. 38

38. Surgens Jesus de synagoga, introivit in domum Simonis; socrus autem Simonis tenebatur magnis febribus, et rogaverunt illum pro ea.

39. Et stans super illam imperavit febri, et dimisit illam; et continuo surgens ministrabat illis.

40. Cum autem sol occidisset, omnes qui habebant infirmos variis languoribus, ducebant illos ad eum ; at ille singulis manus imponens curabat eos.

41. Exibant autem dæmonia a multis clamantia, quia tu es Filius Dei, et increpans non sinebat ea loqui, quia sciebant ipsum esse Christum.

42. Facta autem die egressus ibat in desertum locum, et turbæ requirebant eum, et venerunt usque ad ipsum, et detinebant illum ne discederet ab eis.

43. Quibus ille ait : Quia et aliis civitatibus oportet me evangelizare regnum Dei, quia ideo missus sum.

44. Et erat prædicans in synagogis Galilææ.

VERSUS 38.

Surgens Jesus de synagoga, introivit in domum Simonis; socrus autem Simonis tenebatur magnis febribus, et rogaverunt illum pro ea.

Surgens Jesus de synagoga.

1. — Salvator noster in synagoga paulo ante dæmoniacum quemdam miraculose liberaverat, ac proinde, ut Jansenius notat : « Protinus dicitur « cum suis Christus egressus a synagoga; hic enim « fuit mos Domini, ut fere semper cum miraculo « aliquo inclaruisset, turbis sese subduceret, con- « tentus nimirum benefecisse, nec gloriæ humanæ « cupidus, docens nos, ut bene mereri potius quam « laudem venari studeamus. »

2. — Albertus Magnus ad mysterium recurrit, dicens : « Ecce synagogæ, in qua prædicaverat, de- « relictio. *Jerem.*, XII, 7 : *Reliqui domum meam, « dimisi hæreditatem meam.* »

Introivit in domum Simonis.

3. — Dubitari hoc loco potest, quomodo domus illa domus Petri esse potuerit, cum ipsum in Bethsaida natum fuisse constet, præterquam quod ipse in Evangelio omnia deseruisse dicatur, *Matth.*, XIX, 27 : *Ecce nos reliquimus omnia*; quomodo igitur Evangelista domum hanc domum et habitationem ipsius fuisse dicit? Salmeron in primis Bethsaidam Capharnaum vicinam fuisse respondet; adhæc dicit, domum illam ad Petrum spectasse, quia ad conjugem ipsius pertinebat. « Domus uxo- « ris Petri vocatur ejus domus. » Lucas Brugensis dicit : « Domum socrus Petri, idcirco Petri dictam, « quod quoties Capharnaum veniret, ibi hospitare- « tur. » Salmeron dicit : « *In domum suam*, id est, « quæ jam fuerat ejus, » quam posteaquam se Christi disciplinæ subjecit, totaliter dimisit.

4. — Enimvero dubium quidem non est, quia in opulenta illa civitate plures fuerint habitationes longe capaciores et nobiliores illa, in qua Filius Dei hospitio excipi potuisset, ipse tamen præ cæteris Apostolos suos honorare voluit. Unde S. Thomas, *in cap.* VIII *Matth.*, ait : « Honorem intulit « discipulis suis, quia noluit ire ad domum Centu- « rionis, ivit tamen ad domum pauperis piscatoris. « Unde *Psalm.* CXXXVIII, 17, dicitur : *Nimis honorati « sunt amici tui, Deus, nimis confortatus est princi-*

« *patus eorum.* » Chrysostomus, *Hom.* XXVIII *in Matth.*, aliam assignat rationem, cur nonnunquam discipulorum suorum hospes esse voluerit, prout postea in domo S. Matthæi factum fuisse constat, quando illum ad Apostolatum vocavit : « Quod « faciebat, ut hoc ab eo affecti honore, diligentiores « ad omnes fierent. » Didacus Stella eum in urbe Capharnaum hanc præcipue domum elegisse dicit : « Quia Christus his honorem impendit, a quibus « ipse honoratur; unde olim dixit : *Quicumque ho-* « *norificaverit me, glorificabo eum.* Petrus Christum « honoravit, relinquens domum et omnia quæ pos- « sidebat, sequens illum, ideo Christus vult eum « summo honore afficere. »

5. — Credibile satis est, Jacobum, Joannem et alios Apostolos domus habuisse longe ampliores quam fuerit illa Petri, et tamen ipse super omnes alios ab eo privilegiatus fuit, quia ut Isidorus Clarius ait : « Æquum fuit, ut a Petro primum recipere- « tur, quia fervidior erat cæteris. » Hæc etenim virtus habitationem Deo ampliat valde et dilatat; trita namque est illa S. Augustini sententia dicentis : « Angustantur vasa carnis? dilatentur spatia « charitatis. *Deus charitas est; qui manet in charitate,* « *in Deo manet, et Deus in eo. Si quis diligit me,* « *sermonem meum servabit, et Pater meus diliget* « *eum, et ad eum venienus, et mansionem apud eum* « *faciemus.* » S. Petrus autem Christum præ cunctis aliis vehementius amabat : *Diligis me plus his? Tu scis, Domine, quia amo te.*

6. — Didacus Stella ait : « Petro voluit hoc be- « neficium donare, ut ipsum magis ad sui obse- « quium deviniret. »

7. — S. Thomas dicit Christum hanc domum sponte propria honorare voluisse, ut per hoc manifestaret, quanto in respectu Petrus apud ipsum esset : « In hoc ostenditur reverentia, quam habuit « Dominus ad Petrum, quia se obtulit, licet Petrus « non rogaret. » Petrus a Christo suus in hac terra Vicarius instituendus erat, eique consignanda et committenda erat sponsæ illius custodia, quam sanguinis sui pretio acquisierat : « Ecclesiam, quam « acquisivit sanguine suo. » Glossa dicit : « Domus « Petri circumcisio est, ejus Apostolatui commissa; « socrus synagoga, quæ quodammodo mater est « Ecclesiæ, Petro commissæ. Hæc febricitabat, quia « invidiæ æstibus laborabat, persequens Ecclesiam. » Salmeron observat, quod antequam domum Petri ingrederetur, prius e synagoga fuerit egressus; alias quoque Petri naviculam conscendit, ex eaque turbas docere voluit : « Intelligimus Christum re- « nuntiasse synagogæ Judæorum, in Ecclesiam, « quæ domus est, et navis Petri ingressus. In hac « domo sanabat et docebat Jesus, quia in Ecclesia « tantum est vera doctrina Christi, et vera remissio « peccati. »

8. — S. Paschasius ait : « Venit ergo Jesus in « domum Petri, quatenus ad eum domus Petri « veniret. »

9. — Quia domus symbolum et figura Ecclesiæ erat, divina providentia sapientissime ordinavit et disposuit, ut domus illa demum magnifico honoraretur ædificio. Nam ut Nicephorus refert, S. Helena in ipsissimo hujusce domus situ in honorem S. Petri sumptuosissimam fabricari fecit Ecclesiam.

10. — Sancta Mater Ecclesia in Officio divino de Apostolis ita canit : *Vos qui reliquistis omnia, et secuti estis me, centuplum accipietis.* Inter cunctos vero Apostolos Petrus primus fuit, qui omnia sua propter Christum dereliquit, salutare in hoc cunctis aliis præbens exemplum, in cujus pietatis compensationem Deus ille, *quem cœli capere non possunt,* in pauperculo tugurio ejus hospitio excipi voluit, illudque sua cunctorumque Apostolorum præsentia, imo et miraculo quodam adeo celebri, quod ad perpetuam rei gestæ memoriam annalibus æternitatis insertum est, honorare voluit, effecitque ut ante ipsius fores universa civitas certatim concurreret, omnesque infirmos suos ibidem deponeret, ut sanitati pristinæ denuo restitui possent.

11. — S. Paschasius Christum non rogatum, sed ultro citroque, et sponte propria ad domum illam accessisse dicit : « Mira omnipotentis Dei dis- « pensatio, qui etiam non quærentes se quærit, et « non valentes ad se venire, ad eos clementer ve- « nit. » Etenim nusquam Christum a Petro ut ad sanandam socrum suam in domum suam se reciperet, rogatum fuisse constat, non obstante quod ex multiplici experientia vidisset, quod *pertransibat benefaciendo, et sanando omnes, quia charitas non quærit quæ sua sunt,* et ideo eousque longe ardentiorem erga aliorum salutem, quam erga propriæ familiæ et familiarium suorum sanitatem, zelum exhibuit, quia bono publico et divini Magistri sui sequelæ et servitio totus intentus erat; unde postea in Christo natus est zelus illius, quam in ejus domum liberalissime contulit beneficentiæ specialis. S. Catharinæ Senensi a cœlesti ejus Sponso dictum fuit : « Tu de me sollicita esto, et ego tui sollicitam « curam semper habebo. » Porro S. Marcus pro hujusce socrus sanitate restituenda Christum non a S. Petro, sed ab Apostolis rogatum fuisse scribit, quia Petrum ne quidem os suum aperuisse constat : nam ut Chrysostomus ait : « Ab exordio eru- « diebatur, quæ aliorum erant sibi ipsi præpo- « nere, quo circa neque eum ipse inducit, sed « Christus sponte adivit. » Imo ipsemet sacer textus expresse dicit : *Decumbebat autem socrus Simonis febricitans; et statim dicunt ei de illa;* unde clare liquet, quantum hic Apostolorum vertex et Princeps a carne et sanguine fuerit alienus. S. Hieronymus, *de vera Circumcisione,* ad magnam S. Petri gloriam ita scribit : « Omnia se reliquisse testa- « tur, non in alto fluctuat, artis cura non geritur,

« nec socrus ægra sine Domino visitatur, omnis « singularis viri affectus in Christo est, hunc sequi- « tur substantiæ contemptor, affinitatis oblitus. » Verum enim vero sive Petrus ex motivo modestiæ, sive ob animum a carne et sanguine penitus alienum de socru sua quicquam sollicitus fuerit, certum tamen est, quod Christus illam non propterea neglexerit, aut illius fuerit oblitus, ut ex hoc clare intelligeremus, quod si divino ejus servitio totaliter intenti simus, Christus pariter ad nobis omnibusque cognatis et amicis nostris benefaciendum totaliter futurus sit deditus. S. Cyrillus ad hujus hospitii paupertatem sese reflectit dicens : « Aspice autem, « quomodo manet penes verum inopem Christus, « qui spontanea voluntate paupertatem pro nobis « passus est, ut discamus, cum pauperibus con- « versari, nec spernere depressos et pauperes. » Chrysostomus, *Hom.* XXVIII *in Matth.*, ad horum piscatorum domos respiciens dicit : « Cogitatione « assequimur, quales fuerint; videmus tamen ip- « sum humiles sponte casas petere, ut his omnibus « despiciendam esse humanam magnificentiam do- « ceat. » Idem quoque Chrysostomus aliam adducit rationem, cur in hanc domum Petri intraverit, dum ait : « Mihi quidem videtur id factum esse, ut « cibum assumeret, quod Evangelista quoque si- « gnificavit, cum dixit : *Surrexit, et ministrabat* « *illis.* » Chrysologus vero aliter hac de re sentit, *Serm.* XVIII, dum ait : « Ad domum Petri non invi- « tavit discumbendi voluptas, sed jacentis infirmi- « tas; non prandendi necessitas, sed salutis occa- « sio, divinæ virtutis opus, non humani pompa « convivii, in domo Petri, non vina, sed lachrymæ « funduntur. »

12. — Lucas Brugensis dicit, Christo quidem in civitate Capharnaum minime defutura fuisse domus magnificentiores, commodiores, majoribusque deliciis affluentes, verumtamen hunc Christi genium fuisse, quod « plus amabat pauperes, ægrotos, lu- « gentes. » Et Chrysologus ait : « Non aspexit « qualitatem domus, non præparationis ornatum, « sed gemitum languentis, et statim manus ad opus « suæ majestatis extendit. » Neque enim voluptates aut deliciæ, sed planctus et miseriæ nostræ Salvatoris accersendi sunt attractivæ : *Psal.* XC, 15 : *Cum ipso sum in tribulatione.* Enimvero quonam putatis Christum mox ut domum illam ingressus fuit, suos defixisse misericordes oblutus? Optime id S. Matthæus, VIII, 14, declarat, dicens : *Cum venisset Jesus in domum Petri, vidit socrum ejus jacentem et febricitantem.* Quo facto ministros et prædicatores Evangelicos docere voluit, ab illis voluptates et commoditates nequaquam quærendas et sectandas esse, sed potius requirendas esse, proximorum corporales et spirituales miserias, ut iis subveniant, neque corporum, sed animarum sanandas esse febres. Pharisæi Christum calumniati fuerant, dicentes, *Matth.*, IX, 11 : *Cum publicanis et peccatoribus manducat.* Fuerat quidem ipse a Martha plurium castellorum domina exceptus hospitio, a Zachæo quoque Publicanorum principe ad prandium invitatus fuerat, at vero in quovis loco in eo impletum fuit illud S. Paschasii dicentis : « Non cura » prandii ac « lætitiæ, sed lachrymarum effusio; » quovis loco et tempore ad errantium animarum conversionem aspirabat; in domo namque Marthæ ejus lucrari satagebat sororem; nunc vero, dum ipsum sub pauperi tecto voluntarium hospitem factum fuisse vident, nulla erat calumniandi occasio.

13. — Albertus Magnus insignem ex Petri nomine moralitatem adducit, dum ait : Domus Petri : « significat domum obedientiæ, quia *Simon* « obediens interpretatur, ubi præceptis Christi et « Apostolicis obeditur. » Etenim anima, quæ Deo divinisque illius præceptis subjicitur et obtemperat, secura esse potest, quod Christum sit receptura hospitio.

14. — Hugo Cardinalis super illa verba S. Matthæi, XVIII, *in domum Petri,* dicit : « Domum Petri « esse conscientiam agnoscentis peccatum suum : « tunc enim venit Jesus, quando quis peccatum « suum agnoscit. »

15. — Observandum quoque est hoc loco Petrum alias sæpe una cum Christo in Capharnaum accessisse, ut videre est *Matth.*, XVII, 23; *Marci*, II, I et IX, 23; *Lucæ*, VII, I et X, 15; *Joan.*, IV, 46; *Matth.*, XIX, 27, et tamen ex nullo dictorum locorum Petrum in domum suam pedem intulisse constat, præterquam in hac occasione, cujus ratio esse potest, quia jam de se protestatus fuerat : *Ecce nos reliquimus omnia*; quænam vero causa est, quod nunc de illo scribatur, ipsum simul cum Christo et omnibus aliis discipulis domum suam fuisse ingressum? Respondendum videtur, Petrum hoc loco repræsentasse perfectum quemdam religiosum, qu sæculo totaliter valedixit : *Caro et sanguis non revelavit tibi;* Petrus igitur in domum suam intrare noluit, nisi in Christi et Apostolorum societate, idque ob gravem socrus suæ infirmitatem, ut eam sanaret, ut hoc facto religiosos et Ecclesiasticos parentum totiusque paternæ domus abnegationem, nec non magnam in conversando cum amicis et cognatis adhibendam cautelam edocet, ne scilicet in illam se intromittant, nisi solum in casu, quo id ipsorum postulat gravis necessitas et charitas, et ne tunc quidem illos aliter frequentandos esse, quam in Christi et Sanctorum individua societate.

Socrus autem Simonis.

16. — Hugo Cardinalis utrumque, id est, tam socrum Simonis quam domum Petri, synagogæ et circumcisionis figuram fuisse existimat : « Per « uxorem Petri significatur Ecclesia, cujus Pastor « fuit Petrus, cujus mater fuit synagoga. » Quod

idem quoque Albertus Magnus sensit dum ait : « Quæ « socrus allegorice quidem synagoga, filia autem « uxor Petri est Ecclesia. Moraliter autem est caro « contraria spiritui. » Rabanus pariter per hanc socrum sanatam, synagogam interpretatur; considerat enim, quod S. Matthæus, *cap.* VIII, postquam in leproso mundato salutem insinuasset totius generis humani, in servo vero centurionis salutem populi gentilis : « Consequenter per socrum Petri « designet curationem synagogæ. »

17. — S. Bonaventura argute observat, quod mulierem hanc non in synagoga, sed in domo sanarit : « Ad insinuandum quod dicitur : *Docere « autem mulieri non permitto.* »

Tenebatur.

18. — Considerandum est verbum illud : *Tenebatur*; quia ut Didacus Stella advertit : « Non ait « quod tenebat febres, sed quod tenebatur a febri- « bus. Sic peccator tenetur a suis passionibus et « peccatis, ita ut captivus teneatur, ne id quod vult, « facere possit. » Unde B. Laurentius Justinianus ait : « Sunt peccata, vincula spiritualia, quibus « tenetur anima. Febris nostra, » inquit S. Ambrosius, « avaritia est. » In omnibus namque hisce vitiis anima nostra per inordinatas passiones et appetitus suos stringitur et ligatur. Et quidem si de cupiditate argenti et auri sermo sit, scriptum esse scimus : *Qui volunt divites fieri, incidunt in laqueum diaboli.* Et Seneca, *Epist.* CXIX, dicit : « Sic divitias habens, quomodo habere dicimus « febrem, cum illa nos habeat, e contrario dicere « debemus, febris illum tenet; eodem modo dicen- « dum est, divitiæ illum tenent. » Idem quoque Auctor, *Epist.* VIII, dicit : « Quisquis nostrum agere « vitam volet quantum plurimum potest ista viscata « beneficia devitet, in quibus hoc quoque miserrimi « fallimur, habere nos putamus et habemur. » Quod si febrim libidinis consideremus, hæc nos adeo libertate nostra destituit, ut is, qui ad cœnam magnam, quæ gloriæ symbolum erat, invitatus fuerat, sese excusarit dicendo : *Uxorem duxi et ideo venire non possum;* quod vitium proinde Tertullianus appellat : « Carnis necessitatem. » Et S. Cyprianus vitium hoc sufficere censuit, ut nos in perpetua dæmonis servitute semper constringat, ideoque luxuriæ hosce titulos attribuit, quod si videlicet : « Cupiditatum infesta rabies, incendium conscien- « tiæ bonæ, mater impœnitentiæ. » Quo si de febre ambitionis agatur, sicuti febri proprium est, quod hominem delirare faciat, ita quoque nullum reperiri majus delirium potest, quam sit illud, in quod, ut S. Ambrosius ait, per ambitionem prolabimur, utpote quæ facit, quod « ut dominetur aliis « plus serviat, curvetur obsequio, ut honore done- « tur, et dum vult esse sublimior, sit demissior. »

Magnis febribus.

19. — « Ille, qui tam egregie in synagoga præ- « dicaverat, » inquit Didadus Stella, « nunc opera « charitatis exercet, visitans pauperes infirmos et « sanans ac curans, ut doceat prædicatorem verbi « Dei, non solum verbis, sed etiam factis et operi- « bus charitatis populum erudire debere. »

20. — S. Bonaventura bene notat Evangelistam dicere : *Magnis febribus,* neque enim una solum, sed pluribus febribus, iisque gravissimis cruciabatur : « In quo designatur infirmitatis gravitas, quæ « disponit ad gratiam, juxta illud, *Eccli.*, XXXI, 2 : « *Infirmitas gravis sobriam facit animam.* » Petrus, qui præ cunctis aliis Apostolis a Salvatore nostro privilegiatus fuit, quique omnibus aliis ardentius amabat, febres et infirmitates lethiferas domi suæ habebat, quia verissimum semper est et manet, quod tribulationes blandimenta sint Dei, quibus nos demulcet : *Ecce quem amas infirmatur.* « Semper in « domibus eorum, qui diligunt Christum, » inquit Salmeron, « reperiuntur infirmi, ut in domo « Mariæ et Marthæ, erat Lazarus languens ad mor- « tem; in domo Centurionis servus paralyticus et « in domo Petri febricitans : nemo ergo carens « Medico desperet. »

21. — Porro per febrim hanc concupiscentia carnalis specialiter intelligitur : « Per istam socrum « intelligitur anima æstuans igne concupiscentiæ, » inquit S. Thomas. Quod idem Rabanus pariter scribit, dum ait : « Unaquæque anima, qua carnis con- « cupiscentiis militat, quasi febribus æstuat, sed « manu misericordiæ divinæ tacta convalescit et, « per concupiscentiæ, frena carnis lasciviam strin- « git. »

22. — Per hanc quoque febrim varia vitia intelligi possunt : « Quid per febrim nisi crimina et « peccata convenientius, » inquit S. Bernardinus, *Serm.* XXX, « designantur? Per socrum Simonis « conscientia ægra significari potest, super quam « tanquam Dominus et Imperator stat misericors « Deus, atque per timorem imperat febri, id est, « criminibus et peccatis, quæ per veram contritio- « nem dimittunt illam. » S. Antonius de Padua, *Serm. in hac fer.*, per hanc Simonis socrum animam ex culpa febricitantem intelligendam esse dicit, cum enim febrim immoderatus quidam calor existat; hic ardor, ut Galenus dicit, esse potest : « Vel « in spiritibus, et sic vocatur Ephimera, vel in hu- « moribus, et sic vocatur proprie febris; vel in soli- « dis et medulla, et sic vocatur Ethica. Prima « febris, quæ in spiritibus creatur, per subtilitatem « materiæ cito resolvitur et hæc signat peccatum, « quod est in cogitatione ; secunda significat « peccatum in opere; sed in consuetudine tertia, « quæ est peccatum consuetudinis, quæ quodam- « modo convertitur in naturam et hæc durat usque

« ad mortem; prima species est in corde, et hæc « levis, secunda in opere, et hæc difficilis, tertia in « consuetudine, et hæc quasi incurabilis. »

23. — Paulus de Palatio per hanc socrum Simonis in sensu morali exponit Ecclesiam : « Fideles « qui nunc sumus, secundum interiorem hominem « vehementer infirmamur, causa est calor nimius « ex sanguine multo et corrupto, id est, ex multis « et male partis divitiis. »

24. — Didacus Stella observat quod Evangelista dicat : *Magnis febribus,* indeque utilissimum hoc documentum deducit : « Febris magna, ut erat « hæc, cito curatur; at febris quæ in ossibus latet, « hæc vitam rapit, ita magnum peccatum raro nos « in infernum ducit; nam ipsius magnitudo nos « terret, ita ut in cognitionem ejus veniamus, quo « fit, ut illius pœnitentiam agamus. At hæc peccata « parva, in quæ quotidie dilabimur et ad quæ ob « ipsorum parvitatem non respicimus; hæc sunt « quæ in interitum celeri cursu nos vocant. » Tritissima est illa Chrysostomi doctrina, *Hom.* LXXXVII *in Matth.*, qui ait : « Solet mihi nonnunquam non « tanto studio magna videri esse peccata vitanda, « quanto parva et vilia; illa enim natura sponte « adversatur; hæc autem hac ipsa re, quia parva « sunt, desides reddunt. » Eamdemque quoque propositionem S. Gregorius tradit, dicens : « Admo- « nendi sunt, qui in minimis frequenter excedunt, « ut sollicite considerent, quia nonnunquam in « parva deterius quam in majori culpa peccatur, « cujus et ipse sequentem rationem assignat. Minor « dum quasi nulla creditur, eo potius, quo et secu- « rius in usu retinetur; unde fit plerumque ut mi- « nus assueta malis levibus, nec graviora perhor- « rescat, atque ad quamdam auctoritatem nequitiæ « per culpam nutrita perveniat et tanto in majori- « bus contemnat pertimescere, quanto in minimis « didicit non timendo peccare. »

Et rogaverunt illum pro ea.

25. — S. Bonaventura, *in Luc.*, subtiliter considerat, quod Salvator paulo ante dæmoniacum illum sine ullis aliorum intervenientibus precibus liberarit, postea vero hanc febricitantem a discipulis rogatus sanitati restituerit; demum vero alium leprosum videlicet mundarit; quia is semetipsum ei se mundandum recommendarit : « In quo significa- « tur; quod tripliciter animas peccatrices curat « gratia Salvatoris, nunc intercedente sola benigni- « tate suæ clementiæ, nunc interveniente oratione « Ecclesiæ, nunc vero interveniente proprio ge- « mitu. »

26. — Nec S. Lucas, nec S. Matthæus, nec S. Marcus Petrum ad socrum suam Christo recommendandam, os suum aperuisse scribunt : « Quia vel « ignorabat, » inquit Salmeron, « si morbus erat « recens, vel ne impediret Christum, si noverat, vel « ne videretur caro petere, ea maxime quæ sua « natura media et indifferentia sunt. » Petrus etenim jam omnem cognatorum suorum affectum, imo memoriam deposuerat postquam dixit : *Ecce nos reliquimus omnia.* Chrysostomus Petrum socrus suæ memorem non fuisse scribit, quia ut mundo curæ suæ commissa beneficia impenderet tota animi contentione intentus et deditus erat; unde sanctum Apostolum populos sibi commissos hisce verbis allocutum fuisse meditatur : « Vos mihi fratres, vos « mihi filii, vos mihi mater. »

27. — Aliud motivum cur Salvator noster ad socrum Petri sanandam rogari voluerit, S. Bonaventura adducit, dum id ideo voluisse scribit, ut nobis insinuaret, quod tametsi ipse ad gratias nobis impendendas pronus sit, illas tamen nostris orationibus mediantibus a se postulari velit : *Invoca me in die tribulationis, eruam te; invocabis et Dominus exaudiet, clamabis et dicet : Ecce adsum.* Albertus Magnus, *in Matth.*, ideo Deum nostras preces nonnunquam expectare dixit : « Quia quanto beneficium « magis est requisitum, tanto magis est gratum. » Idem quoque in Evangelium Lucæ scribens aliam rationem reddit, dum ait : « Ecce deprecatio sanc- « torum et intercessio, quia ut dicit Gregogius : « Quæ prædestinavit Deus facere, frequenter sic « prædestinavit, ut fiant orationibus sanctorum. »

28. — Toletus in hac Apostolorum pro socru Petri facta intercessione, interesse quoddam intercessisse existimat, dicit enim : « Non tantum ex « fide et proximi dilectione preces hæ emanabant, « sed etiam ex quadam necessitate, cum non habe- « rent, qui mensæ ministraret; tales preces Domi- « nus exaudit, quando expedire novit. » Pergit deinde ostendere, quam Deo gratæ et acceptæ preces illæ sint, quæ pro aliorum sanitate illi afferuntur, maxime quando infirmi valetudine recuperata usuri sunt ad bonum et laudabilem finem, prout mulier hæc factura erat, quæ sanitati restituta Filio Dei et Collegio Apostolico ministrare debebat; docemur insuper ex hisce Apostolorum intercessionibus, quam nos in adjuvandis et sublevandis infirmis solliciti esse debeamus, idque si alio modo hoc præstare non valemus nostras pro ipsis preces et orationes ad Deum dirigendo.

29. — Didadus Stella, *in Luc.*, observat Apostolorum preces nequaquam tales fuisse, quales esse solent aulicorum supplicationes, id est, fictas et simulatas, sed vera ab ipsis et recta fuisse intentione prolatas : « Offerunt pro illa preces sancti « Apostoli, nec fictas aut simulatas, sicut familiares « Principum facere consueverunt. » Ecce igitur quonam hi cœlestis Regis collaterales et familiares, favorem illius direxerint, nimirum ad subveniendum infirmis et proximorum sublevandas miserias.

VERSUS 39.

Et stans super illam, imperavit febri, et dimisit illam. Et continuo surgens ministrabat illis.

Et stans super illam.

1. — Dionysius Carthusianus, *in Luc.*, verba hæc in sensu litterali ita exponit : « Accessit ad locum, « in quo jacuit illa et sic altior situ fuit. » Simili fere modo eadem verba interpretatur Toletus, dum ait : « Id est, accessit decumbenti, ac inflexo cor« pore manum ejus apprehendit, erigens eam. » Salmeron pariter in eamdem descendit sententiam, dum ait : « Describitur gestus Christi sese ad lecti « fulcrum inclinantis. » Cum quo concordat, quod in S. Matthæo, I, 15, scribitur : *Tetigit manum ejus;* ubi Chrysologus, *Serm.* XVIII, ait : « Quæ « necessitas tangendi erat, ubi inerat jus jubendi? « Sed Christus tenuit manum mulieris ad vitam, « quia Adam de manu mulieris acceperat mortem. »

2. — Quantum vero ad mysterium, Albertus Magnus ait : « Stando autem ostendit paratum illi « adjutorium. » Salmeron ait : « Stat super illam, « flagello scilicet et timore illam castigans et « domans, juxta illud : *Castigo corpus meum, etc.* »

3. — Paulus de Palatio, *in Matth.*, dicit : « Chris« tum precor in Ecclesiam ingressum, ut stet, nec « præteat nos, imperetque febri illa abeunte mi« nistrare incipiamus. »

Imperavit febri.

4. — Salvator noster eo ipso quo creaturis etiam insensitivis absoluto imperio præcepta dedit et obedientiam ab illis promptissimam accepit, Filium Dei se esse aperte monstravit. « Solo enim verbo fuga« vit; quod est Christo proprium ; sancti autem « faciunt per obsecrationem. *Sap.*, XV, 12 : *Non « herba, nec malagma sanabat eos, sed sermo tuus, « qui sanat omnia.* » Cajetanus pro eo quod Vulgata dicit : *Imperavit,* legendum putat : « Increpavit « febrem ejecit febrem increpando, velut puerum « molestum. » Dionysius hunc modum fugandi febrem, valde admiratur, dicitque modum hunc longe gloriosiorem fuisse ipsomet miraculo : « Modus « agendi gloriosior fuit, quam opus in se, cum et « naturaliter quis posset curari a febre, sed tam « imperialiter et repente gravibus febribus labo« rantem curare, ita ut febre cessante, plena sani« tas et corporis robur pariter mox reverteretur, « omnino divinum miraculosumque fuit. »

5. — Toletus porro rationem reddit, cur hoc modo imperativo usus fuerit : « Non utitur preci« bus, ne reputetur simplex propheta, aut purus « homo, sed imperio ut credatur Dominus, qui « verbi sui virtute omnia operatur et movet. » S. Ambrosius, *lib. de vid.*, Christum in hoc miraculo uno eodemque tempore humanitatem pariter et divinitatem suam demonstrasse notat, quia : « Quasi « Deus imperat et quasi homo visitat. »

6. — Salmeron exinde salutare hoc documentum deducit : « Quia vero, » inquit, « Dominus imperat « febri, constat morbos ministros esse Christi, qui « ad ejusim perium accedunt ; et Christus Dominus « est vitæ et mortis, et quando vult, vel mitigat, « vel tollit pœnas a nobis. »

Et dimisit illam.

7. — Didacus Stella super hæc verba scribens, magnum hujusce mulieris commodum et emolumentum fuisse dicit, quod S. Petrum sortita fuerit in socrum, non divitem quidem illum, sed sanctum : « Et tantum hæc mulier lucrata est, copulans con« jugio filiam suam cum Beato Petro, ut meruerit « in domo sua Christum habere et divina virtute « miraculo facto sanari. Nunc autem in conjugio « plus rationis habetur de pecunia, quam de vir« tute, etenim quæruntur divitiæ, non candidi « mores. »

Et continuo surgens.

8. — Febricitantibus id semper contingit, quod post recuperatam sanitatem valde sint debiles : « Sed « talis non fuit curatio Domini, » inquit S. Thomas, « imo plenam sanitatem reddidit, quia Dei perfecta « sunt opera. Aliter enim curat Dominus, aliter na« tura. »

9. — Didacus Stella promptam hanc et festinam obedientiam considerat, qua febris ab hac infirma recessit, sicut et ex alia parte, quod ipsa sine ulla interposita mora aut dilatione e lecto surrexerit : « Quo facto arguitur et reprehenditur contumacia « voluntatis humanæ, quia omnis creatura etiam « insensibilis divinis obedit mandatis, quibus miser « homo contradicit. »

10. — S. Marcus, I, 31, dicit : *Apprehensa manu elevavit eum.* Sacrosancta enim Salvatoris nostri caro vivificandi virtutem in se habebat et ideo non mirum, si frequens ejusdem sacratissimi corporis communio animam ab omni spirituali infirmitate sanet : *Virtus de illo exibat et sanabat omnes.* Videmus porro per experientiam, quod qui vult lapsum in terram erigere, benignam ei manum ad illum juvandum et sublevandum porrigere soleat, *Psal.* LXXI, 24 : *Tenuisti manum dexteram meam et cum gloria suscepisti me.* Hugo Cardinalis dicit. « Tangit « manum et non caput, quia ipsam elevare vole« bat. » Enimvero Salvator noster in Scriptura sacra sub Medici symbolo nobis repræsentatur, ac proinde sicut Medicis solemne est, quod infirmorum pulsum tangendo explorent, ita quoque dicere possumus, quod ad eumdem modum Salvator infirmam hanc per manum apprehendere voluerit : *Apprehensa manu,* ad insinuandum nobis, quod salus nostra a manibus dependeat, id est, a bonis operibus divina gratia a nobis factis : *Non ego, sed gratia Dei mecum,* ac proinde dicitur : *Surgens ministrabat;* neque enim anima a peccati infirmitate sanata, otio torpere debet.

11. — Notandum vero est verbum illud, *continuo,* quia postquam cœlestis hic Protomedicus nos a vitiorum et inordinatorum appetituum nostrorum febri liberavit, subito et sine dilatione deserendus nobis est infirmitatis lectus, id est, e medio nobis tollendæ a nobis sunt occasiones, atque ab illarum personarum consortio nobis recedendum est, quæ nos pertraxerunt ad reatum peccati : « Curatio « mulieris a febre est curatio animæ a peccatis « carnalibus, » inquit S. Bonaventura, *in Luc.*

12. — Theophylactus, *in Luc.*, observat, quod Salvator noster non solum ab hac muliere malum profligarit, verum etiam eidem vigorem contulerit et vires, ut subito se in pedes erigere, eique servire posset : « Et nos quoque si illum exceperimus, « extinguet nostram febrim iræ et concupiscentiæ, « et eriget ac corroborabit nos, ita ut ei ministrare « valeamus, hoc est, facere quod ei placet. »

Ministrabat illis.

13. — Porro quinam et quales convivæ illi fuerint, quibus ipsa ministrabat, Simon de Cassia optime declarat dum ait illam ministrasse « Christo « sanatori ejus et sanctis Apostolis intercessoribus « ejus, » optime scilicet de ipsa meritis; ecce tibi gratitudinem qua recuperatæ saluti correspondebat.

14. — Albertus Magnus in hoc ministerio multos observat virtutum actus ab hac muliere exercitos. « Ministerium hoc et vigorem in probationem « divinæ virtutis, et officium pietatis obsequio « Christi, et hospitalitatem in procurationem Apo« stolorum, et humilitatem inserviendo sanctis « demonstravit. » Idque fecit, ut Dionysius Carthusianus ait : « Tanquam grata de beneficio sani« tatis sibi tam miraculose collato et valde læta eos « quoque quibus ministrabat, spectaculo lætificans « tam jucundo. »

15. — S. Ambrosius, *l. de vid.*, ait : « Proprium « est autem surgere Christi ministros, juxta quod « scriptum est : *Surge qui dormis, et exurge a mor« tuis;* » nimirum a negligentiæ lethargo evigilare nostræque saluti cum fervore cooperari debemus : « Beneficium non otiose suscepit, » inquit Simon de Cassia, « nam recepta illico sanitate se contulit « ad agenda, non expectavit de administratione « præceptum, quanquam non sine præcepto febris « abiisset, surgens ministrabat illis de facultatibus « et corpore circa illos obsequia præstabat; » indeque moralitatem quamdam deducit, illis præcipue valde considerabilem, qui spirituali sunt sanitati denuo restituti. Dicit enim : « Optimum in moribus « est acceptæ gratiæ cooperari, et omne quod a « Deo accipimus in dedicationem convertere Crea« toris. »

16. — Enimvero satis verisimile est, non defuisse alios qui mensæ Salvatoris libenter ministrassent, utique enim quilibet e familiaribus domus certatim accurrisset, ut se tanti meriti tantique honoris participem efficeret. Inde S. Paschasius, *lib.* V *in Matth.*, ait : « Non quod illius egeret Christus « ministerio; sed ad altiora nos intelligenda pro« vehit; nam et domus Petri non absque mystica, « ut credo, significatione commemoratur, ita hujus « obsequium, etc. » Documentum vero quod cœlestis Magister noster nobis tradere voluit, a supradicto parum differt : « Quodsi non ob aliud, tropologice « saltem ad demonstrandum secundum Apostolum, « ut membra, quæ servierunt iniquitati ad iniqui« tatem, fructificent et serviant justitiæ in sanctifi« ficationem. » Porro de aliis præter ipsam mensæ inservientibus nihil constat; ideoque hinc facile colligitur, quod sicut ipsa in beneficii acceptione sola fuit, ita quoque in beneficio recepto obsequiis suis, compensando sola esse voluerit.

17. — Didacus Stella faluberrimum illis monitum suggerit, qui per gratiam vel miraculum pristinæ fuere sanitati restituti : « Discere te oportet, « eam incolumitatem et optimam valetudinem, « quam Deus tibi præbet, in Dei obsequio et in « ipsius divinis mandatis exercendo. » Regius Propheta David, *Psal.* X, 1, ab hisce verbis orditur : *Benedic anima mea Domino, et omnia quæ intra me sunt nomini sancto ejus. Benedic anima mea Domino, et noli oblivisci omnes retributiones ejus.* Sed quonam hæc oblata et gratiarum actiones tam solemnes præcipue tendunt? *Qui sanat omnes infirmitates tuas; qui redimet de interitu vitam tuam.* Hoc igitur tempus, seu potius annos, quibus nos Deus ab infirmitate liberatos superstites esse voluit, in ejus servitium, in temporis inaniter elapsi reparationem, denique in majorem æternæ salutis promovendæ fervorem impendere necessario debemus. Cardinalis Toletus, *in Luc.*, ait : « Exemplum datur infirmis, « ut Victor Antiochenus notavit, ne sanitatis bene« ficium præpostere a Deo expectent, verum eo « præcipue animo, ut sanitatem jam adepti, præ« ceptis illius accuratius pareant. »

18. — Salmeron hoc loco quærit, quemnam sibi Christus finem propositum habuerit, ut in Petri domum introiret : « Cujus rei gratia Christus in « domum Petri diverterat? Nempe ut habitaret et « ministraretur illi. » Demum vero idem Auctor ostendere pergit, qualiter idem Salvator exhibitam sibi hospitalitatem superabundanter compensarit, priusquam mensæ accumberet : « Bonus hospes, » inquit, « prius solvit symbolum, quam quicquam « apponeretur; nec ob aliud nobis immittuntur « adversa, quam ut Christo et Satanæ ministre« mus; sed multi sunt, qui dum morbis afflictantur,

« proponunt mutare vitam et mores, et Christo « ministrare; at ubi salutem sunt consecuti, propo- « situm suum obliti, ad pristina vitia et peccata « revertuntur. »

19. — Hugo Cardinalis, *in Matth.*, per hanc socrum Petri post redditam sanitatem Christo ministrantem, carnem nostram a carnalibus concupiscentiis suis mundatam et spiritui obedientem effectam his verbis interpretatur : « Sic caro si « mundata sit a febre, servit spiritui, et ministrat « ei obedientiam ad vigilandum et jejunandum. » Didacus Stella Christum hoc a socru Petri ministerium accepisse observat, postquam ab eo fuit sanitati pristinæ restituta : « Non acceptat Deus opera « facta in infirmitate peccati; prius restituta est illi « sanitas et postea Deo servivit; sic prius animæ « tuæ infirmitatibus medere, et dic cum David, « *Ps.* LXIII : *Miserere mei, Domine, quoniam infirmus « sum, sana animam meam quia peccavi tibi;* post- « quam vero ab infirmitate animæ sanus fueris, « tunc dignam poteris Deo offerre servitutem. »

20. — Quodsi vero per ministerium hoc intelligere volumus ministerium illud, ad quod nos sacerdotes consecrati sumus, ponderari poterit, quod hisce verbis S. Ambrosius, *lib. de viduit.*, scribit : « Qualis esse debeat quæ Christo ministrat, osten- « ditur; oportet eam primo carere variarum ille- « cebris voluptatum; vitare internum corporis ani- « mique languorem, ut corpus et sanguinem Christi « ministret, neque enim potest quisquam peccatis « suis æger minimeque sanus, immortalium sani- « tatum remedia ministrare. Vide quid agas sacer- « dos, ne febrienti manu corpus Christi attingas. » Priusquam Salvator leprosos mundaret, eisdem, ut sacerdoti se ostenderent, præcepit : « Si mundos « eos, qui ante fuerant leprosi, Christus jubet « occurrere sacerdotibus, quanto magis convenit « ipsum esse sacerdotem? »

Versus 40.

Cum autem sol occidisset, omnes qui habebant infirmos variis languoribus, ducebant illos ad eum. At ille singulis manus imponens curabat eos.

Cum autem sol occidisset.

1. — Quodnam obsecro in eo latet mysterium, quod ii homines solis expectarint occasum, priusquam infirmos suos coram Christo adducerent? Toletus circumstantiam hanc denotari temporis minime superfluam fuisse dicit : « Judæis enim illis « persuasum erat sabbatis curare non fas esse, sed « et Judæorum proceres idipsum turbis vitio dabant. « *Luc.*, XIII, 14, dicentes : *Sex dies sunt, in quibus « oportet operari, in his ergo venite, et curamini, et « non in die sabbati;* post solis autem occasum opus « quodvis exerceri licebat. »

2. — Beda, *in Luc.*, autem Christum tota die prædicationi intentum fuisse dicit, ut a populo illo tenebras depelleret ignorantiæ : « In sero per « miraculum confirmavit, quæ prædicaverat et « excitavit populum ad laudem Dei. » Albertus Magnus dicit homines illos bonam Salvatoris præsentis occasionem nequaquam voluisse negligere : « Ideo timentes ne in crastinum discederet, statim « ipsa nocte cum infirmis veniebant; » neque enim id eis per diem licebat, quia tunc totus in prædicatione occupatus fuerat. Origenes alias quasdam rationes adducit : « Elapsa, » inquit, « die illos « educebant, quia verecundabantur, vel timebant « Pharisæos; vel quia de die intenti erant circa « alia; vel quia putabant non licere curare in « sabbato. » Quantum vero in Salmeron videri potuit, multis se hic ab Origene adductis rationibus opponere videtur : « Non autem quod timerent « Pharisæos, non propter morborum verecundiam, « sed propter laborem diurnum, quia profecto « omnia illa obstacula facile relinquerent propter « sanitatem adipiscendam. »

3. — S. Paschasius hanc habet ponderationem satis considerabilem; dicit enim : « Mirum si tanta « multitudo erat, aut deferentes tam tardi, ut « contempto die vesperi multos male habentes « deferrent, sed licet ita sit ob nimiam occupatio- « nem Salvatoris, tamen tam diligenter ideo expri- « mitur, ut mystice hoc factum intelligamus; » etenim S. Joannes ait : *Filioli, novissima hora est;* quibus verbis novissimum hunc statum, in quo modo sumus, scilicet legis Evangelicæ, intelligit; vesper etenim est, quando sole occidente dies finitur : « Sic et fines sæculi; in hoc oblati sunt ex « officio Apostolorum multi male habentes, etiam « nos de gentibus ignorantes unum Deum, de « quibus verbo virtutis suæ spiritus ejecit immun- « dos; unde scribitur : *Omnes dii gentium dæmo- « nia.* »

4. — Considerari hoc loco potest, quantopere Deus nobis etiam dormientibus et nec quicquam cogitantibus de salute nostra procuranda, sollicitus existat, quippe qui etiam de nocte nulli rei adeo incumbit, quam ut nobis beneficia præstet : *Ego dormio et cor meum vigilat.* Sol quidem materialis alterum hemisphærium illuminabat, at vero Sol justitiæ, etiam in densis tenebris noctis beneficentiæ suæ radios super populos illos diffundere non omittebat.

5. — Hugo Cardinalis dicit : « Per occasum solis « significatur occasus mundanæ prosperitatis, post- « quam multi sanantur spiritualiter, qui sole pros- « peritatis lucente graviter infirmantur. » Qui idem quasi idipsum scribit super illa verba S. Matthæi, VIII, 16 : « *Ejecit Jesus dæmonia.* Quia cum prospe- « ritas temporalis jam in mente deficit, quod jam « temporalia non nimis amantur, tunc Jesus est in « mente et necesse est de tenebris exire. » Idem quoque S. Antonius de Padua, *Serm. in hac fer.*, docet his verbis : « Moraliter occasus solis significat « occasum mundanæ prosperitatis, qui nisi occum- « bat in corde tuo, non potes a languore sanari. »

6. — S. Anselmus, *in Matth.*, per hunc occasum solis, mortem et passionem Christi veri illius justitiæ Solis intelligit, in qua lux illa occubuit, quæ de se dicit : « *Quamdiu in mundo sum, lux sum mundi.* Et « sole occidente plures dæmoniaci quam ante et « plures sanantur ægroti, et qui temporaliter vivens « in carne paucos Judæorum docuit, calcato mortis « regno, omnibus per orbem gentibus fidei dona « transmisit, cujus ministris tanquam vitæ lucisque « præconibus Psalmista dicit, *Psal.* LVII, 51 : *Iter « facite ei qui ascendit super occasum.* » S. Hieronymus pariter per hunc solis occasum Passionem intelligit : « Omnes non mane, non meridie, sed « ad vesperam curantur, quando sol occubiturus « est, quando granum tritici in terra moritur, ut « multos fructus ferat. »

Omnes qui habebant infirmos variis languoribus, ducebant illos ad eum.

7. — S. Marcus, I, 32, qui hanc eamdem historiam recenset, dicit : *Afferebant ad eum omnes male habentes, et dæmonia habentes, et erat omnis civitas congregata ad januam.* Nimirum omnes unanimiter ad postulandam corporalem salutem intenti et solliciti erant, adeo opportunam illius acquirendæ occasionem minime negligendam esse censentes; siquidem Christum postero die discessurum esse metuebant. Utinam eadem nobis inesset sollicitudo pro spiritualibus infirmitatibus curandis; at vero quotidiana nos experientia docet, quod illos vel maxime fugiamus et declinemus, qui vel unica manus impositione eamdem sanare queunt. Porro hominibus illis ex superstitione Pharisaica scrupulus aliquis inerat, quod scilicet sibi in die sabbati ad procurandam corporis salutem minime liceret ingerere; et ideo confestim ut sol occidisset, *omnis civitas congregata ad januam* aderat, adeo ut ne momentum quidem temporis negligendum esse duxerint; at vero, proh dolor, non idem nobis est zelus præcurandæ salutis æternæ.

8. — Didacus Stella devote meditatur, quod quando Reges civitatibus sibi subjectis appellunt, varia auri et argenti, aliarumque pretiosissimarum rerum tributa illis offerri protinus soleant : « Sed « Christo Redemptori nostro omnes fœtidi, saucii « et vulnerati offeruntur, nec mirum, cum nihil « aliud ei nos offerre possumus; mater nostra « putredo est, et sorores nostræ vermes, et cum his « omnibus peccata nostra offerimus. »

9. — Salmeron tempus examinat, quo omnes hi infirmi ad Christum sanandi adducti fuerunt, nimirum postquam socrus Petri sanata fuit, cujus mysterium, ut idem Auctor ait, hoc est : « Quia quando « Ecclesia Romana a suis peccatorum abusibus et « corruptelis reformata fuerit, omnesque ejus mi- « nistri sive clerici, tam majores quam minores « sanctum vitæ propositum amplexati fuerint, tunc « omnes infirmi et male habentes, variisque pecca- « torum affecti languoribus, tanto exemplo concitati « atque commoniti reformabuntur. »

10. — Didacus Stella utilitatem observat, quæ in nos ab infirmitatibus derivari soleat; siquidem ad Deum nos ducunt, suique sancti luminis et notitiæ participes efficiunt.

11. — Idem ulterius ita scribit : « Cum sanitas « animæ longo discrimine præferenda sit sanitati « corporis, pauci sunt, qui spiritualiter infirmos « ducant ad Christum; sed quid dico ad Christum? « imo venientes ad Christum impediunt. »

At ille singulis manus imponens curabat eos.

12. — Quid mirum si per solam manus suæ impositionem illos sanarit? inquit S. Bonaventura : « Quia secundum quod dicitur : *Non est abbreviata « manus Domini, ut salvare nequeat.* »

13. — Mysticum est verbum illud, *singulis*, quia ut idem Seraphicus Doctor ait : « Singulis impo- « suisse dicitur, sine exclusione, sicut dicitur in « Actis, X, 14 : *Non est personarum acceptor Deus.* » *Aperis tu manum tuam*, inquit ad Deum se vertens David, *Ps.* CXLIV, 16, *et imples omne animal benedictione.* In libro Sapientiæ, VI, 7 : *Pusillum et magnum ipse fecit, et æqualiter cura est illi de omnibus.* Ipsemet Salvator apud S. Joannem, VI, 37, protestatur, dicens : *Eum qui venit ad me, non ejiciam foras.* « Erga omnes sine discrimine expositam miseri- « cordiam demonstrat, » inquit Jansenius, « cum « nullum curandorum delectum fecit, non gratiam « alicujus aut præmium quærens, nec ullam fœdi- « tatem aversans, sed contactu suo etiam singulos « donatus, quantumvis fœdo laborantes morbo; » imo tametsi leprosi, aut alio quovis morbo contagioso et nauseabundo infecti fuissent, illorum tamen corpora et ulcera pari cum benignitate manu sua contingebat; unde ait præfatus Doctor : « Major est nostri medici vis, quam ut nullius « morbi magnitudine sit inferior; major est puritas, « quam ut illis hominum malis possit inquinari; « major est misericordia, quam ut nullam fœdita- « tem aversetur. »

14. — Toletus hoc loco quærit, cur Dominus noster, qui omnes unico duntaxat voluntatis suæ actu curare poterat, manuum quoque instrumento ad infirmitates curandas uti, imo et easdem cuilibet infirmo particulariter et seorsim, tametsi innumera quasi multitudo eorum esset, imponere voluerit? Et respondet id factum esse, « ut distinctius omnes « agnoscerent medicum, a quo sanabantur; qua « etiam de causa non simul omnes verbo uno, sed

« singulis] manum imponens, sanitatem restitue-
« bat, simulque significabat, unumquemque bene-
« ficio accepto ita deobligatum manere, ac gratum
« debere se benefactori præstare, ac si solus bene-
« ficium recepisset; vitium enim hominum est
« frequens, minus obligatos se agnoscere beneficiis,
« quæ aliis etiam conferuntur, quasi major libera-
« litas conferentis minus obligent recipientes, cum
« potius id eos debeat afficere magis gratos. »

15. — Præterea etiam infirmos hosce suis voluit manibus tangere, ut eis sacratissimæ humanitatis suæ veritatem palam ostenderent : « Ut veritas « carnis suæ et virtus ostendatur, » inquit Salmeron. Notat item Chrysostomus, quod tametsi Christus se ab hac multitudine uno verbo tantum expedire et liberare potuerit, « tamen tangat eos, ostendens « propriam carnem efficacem ad præstanda reme-« dia; nam caro Dei erat, » qui similiter nos ad ipsum contingendum admonet : « Tangat et nos, « imo prius nos illum tangamus, quatenus et nos « ab animarum infirmitatibus liberet, nec non a « dæmonum impugnatione et superbia. »

16. — Hugo Cardinalis, *in Luc.*, ait : « Manuum « autem impositio significat cooperationem liberi « arbitrii, quæ requiritur in nostra sanatione; unde « Augustinus : Qui creavit te sine te, non justifi-« cabit te sine te. I *Corinth.*, III, 9 : *Dei sumus « adjutores.* »

17. — Salmeron Salvatorem in hoc facto sub pastoris et medici symbolo observat, dicens : « Bonus pastor ac medicus singulas oves morbidas « vult contrectare, cum nos ne a longe quidem « tales videre dignemur, » ut plurimum enim infirmos vel aspicere nauseamus.

18. — Dubitari hoc loco potest, qua ratione Salvator manuum contactu infirmos sanarit, cum manuum contrectatio in phrasi et modo loquendi S. Scripturæ, infirmitates potius causare soleat; sic enim Job, XIX, 21, qui a capite ad pedes usque ulceribus plenus dolebat, dixit : *Manus Domini tetigit me.* Ad quod ex eodem Jobo responderi potest, V, 18, dicente : *Quia ipse vulnerat, et medetur; percutit, et manus ejus sanabunt.* Deus namque corpus infirmari facit, sed eo fine, ut animam sanet; siquidem in multis adimpletur et verificatur quod dicitur : *Infirmitas hæc non est ad mortem, sed pro gloria Dei;* multi namque per mala, quæ corpus affligunt, emendantur atque in salute animæ proficiunt.

19. — Hugo Cardinalis ait : « Significat etiam « manuum impositio gratiæ donationem, per quam « fit sanatio et datur potestas bene operandi. I « *Cor.*, XV, 10 : *Non ego, sed gratia Dei mecum.* »

20. — Et quidem cum similiter per manuum impositionem ea, quæ in pœnitentia datur, sacramentalis absolutio intelligatur, quis est qui non videat, quod per hanc omnis curetur spiritualis infirmitas, quantumcumque illa lethifera existat? Unde Salmeron ait : « Tu adducito infirmos tuos ad « Sacramentum pœnitentiæ, ubi manus Christi « imponitur ad absolvendum; » qui idem pariter quales hæ sanantes Salvatoris manus sint, declarat, dum ait : « Manus Christi sunt Sacerdotes absol-« ventes in foro pœnitentiæ, vel conficientes et « porrigentes Eucharistiam. » Lucas Brugensis hic usum illum antiquum nobis in memoriam revocat, quo per manuum impositionem libertas servis dabatur, eosdem a domini potestate eximendo, qui actus proinde solemni nomine *manumissio* appellari solebat : « Ea ratione manus imponuntur « peccatoribus, cum Dei nomine in gratiam reci-« piuntur, ut qui a peccatis suis absolvantur et in « statum filiorum restituantur. » In sacrificiis quoque antiquæ legis usitatum erat, ut manus capiti victimæ imponerentur, quæ in peccatorum expiationem in sacrificium offerenda erat, per quam cæremoniam denotabatur, peccatorem malæ vitæ suæ cursum sistere et firmare, peccatisque suis deinceps finem imponere debere; unde forte usus ille quorumdam Sacerdotum suam habet originem, qui absolutionem sacramentalem daturi, pœnitentis capiti manum imponunt, ut per hunc actum denotent necessum esse ut is malæ vitæ suæ tandem finem imponat.

21. — Sciendum vero est, quod S. Matthæus, VIII, 16, dicat : *Ejiciebat spiritus verbo;* cur autem Christus id specialiter circa dæmoniacos observat, quod scilicet illos non per manus impositionem, sed solo verbo suo ejiciat? Pro resolutione notandum, quod maligni spiritus sæpe immundi appellentur, non quod alicujus carnalis concupiscentiæ capaces existant, sed quod ad hanc plerumque instigare soleant. Christus igitur tametsi, utpote *Candor lucis æternæ*, nec huic, nec alteri cuicumque maculæ contrahendæ subjici nequeat, illos tamen ad nostram instructionem tangere noluit, sed *ejiciebat verbo*, id est, ut Hugo Cardinalis advertit, « verbo prædicationis. » Unde « dicit non verbis, « omnia quia verba prædicatorum a verbo uno « virtutem ejidiendi dæmonia habent; inde est, « quod plerique nostrum in suis prædicationibus « non ejiciunt dæmonia, quia non prædicant verbo, « sed verbis excogitatis et politis. »

VERSUS 41.

Exibant autem dæmonia a multis clamantia et dicentia, quia tu es Filius Dei, et increpans non sinebat ea loqui, quia sciebant ipsum esse Christum.

Exibant autem dæmonia a multis clamantia et dicentia, quia tu es Filius Dei.

1. — Lucas Brugensis dicit : « Non quod verita-

« tem prædicare, aut Christum honorare gaudeant,
« ita clamant, sed ut desinat illis molestus esse,
« quasi dicat, ut apud *Matth.*, VIII, 29 : *Quid nobis « et tibi?* tuus tibi honos manet, tu es Christus Fi-« lius Dei; nos te non oppugnamus, neque tibi « molesti sumus; quid tu nos infestas?

2. — Toletus aliam rationem reddit, nimirum quod ad clamandum hoc modo moti fuerint ex motivo timoris et superbiæ : « Clamant Christum Fi-« lium Dei tum timere, ne graviori pœna ab ipso « afficiantur, tum superbia, ne ab homine puro « videantur expelli ac superari; malunt enim veri-« tatem confiteri, quam ab illa excellentia, quam « apud homines ambitiose et superbe expetunt, vel « minimum deturbari. »

3. — S. Bonaventura, *in Luc.*, dicit : « Solum « ore dicebant et opere negabant, » qua in re multorum Christianorum figura, qui solo nomine tales sunt, de quibus idem sanctus Doctor dicere pergit : « *Confitentur se nosse Deum, factis autem negant;* nec « mirum, qui secundum quod dicitur in *Psal.* VI, « 6 : *In inferno autem quis confitebitur tibi?* nullus « scilicet confessione meritoria. »

Et increpans non sinebat ea loqui, quia sciebant ipsum esse Christum.

4. — Ex quo Dei Filius de cœlo in terram præter alias causas ideo quoque descendit, ut se tanquam verum Messiam humano generi manifestaret, unde *Joan.*, XVII, 3, dicitur : *Hæc est autem vita æterna, ut cognoscant te solum Deum verum, et quem misisti Jesum Christum*, merito dubitabatur, quamobrem Christus huic manifestationi adeo serio se opponat.

5. — S. Bonaventnra dicit : « Nolebat sui nomi-« nis cognitionem per dæmones divulgari, tum « quia indigni erant, tum etiam quia odiosi, tum « etiam quia fraudulenti, et ideo talis confessio nec « conveniebat Deo, nec congruebat dæmoni, nec « proderat homini. »

6. — Porro dæmones indigni erant, qui tantum mysterium publicarent et annuntiarent. Unde Chrysostomus ait : « Nec decebat Christi mysterium lin-« gua fœda publicari. » Beda hanc rationem expressius tradit, dum ait : « Quare autem dæmonia de se « loqui prohibebat? Psalmista manifestat, qui ait : « *Peccatori autem dixit Deus : Quare tu enarras « justitias meas?* » Salmeron ait : « Quia perinde « est laudari a viris turpibus, et laudari ob turpia, « ut ait Seneca. » Lucas Brugensis quoque eamdem facit reflexionem, dum ait : « Nolebat unctionis « suæ testimonium dæmoniorum voce reddi, sed « virtute potius sua et antiquorum oraculorum « observatione, comparationeque cum rebus, quæ « ab eo gerebantur. » Idem quoque Salmeron circa dæmonum indignitatem aliud quoddam punctum tangit, desumptum a comparatione illorum cum illis, qui de illo tanta cum dignitate et excellentia testificaturi erant : « In hujus tantæ veritatis « accepturus gravissimum testimonium in Tranfi-« guratione a Patre, et quia suis operibus in glo-« riam Dei factis videbat plus illucescere, quam « hominum dæmonumque testimoniis. » Chrysostomus dicit : « Non enim oportebat eos subripere « officii Apostolici gloriam; » quasi diceret : Officium istud annuntiandi Messiam Apostolis reservaturum erat, et ideo intolerabilis erat illa dæmonum temeritas, qua ministerium istud sibi usurpare præsumebant : « Hæc manifestatio erat Aposto-« lica, » inquit Toletus, « et ad Apostolos specta-« bat. »

7. — Idem quoque notat dæmones tribus distinctis vicibus Christum Dei Filium confessos fuisse. Videlicet, primo, paulo ante quando dæmon illi dixit : *Scio te, quis sis, Sanctus Dei.* Secundo Marci, I, 24, in hac occasione, quando multi simul ipsum Dei Filium esse clamabant. Tertia denique vice, quando *Matth.*, VIII, *Marc.*, V, et *Luc.*, VIII, ipsum rogabant, ut ipsos in immunda illa animalia se recipere permitteret, dicebantque : « Jesu Fili « Dei altissimi, nunquam tamen eos illum appel-« lasse Christum, seu Messiam legimus; imo hoc « est, quod superius loqui vetuit, quando dixit : « *obmutesce;* et nunc cum dicitur : *Non sinebat « ea loqui;* additurque causa : *Non quia sciebant « ipsum esse Filium Dei, sed quia sciebant ipsum esse « Christum;* » neque enim incarnata Sapientia hujus testimonium a dæmonibus perhiberi voluit, eo quod indigni essent, sed a solis Apostolis.

8. — Hi quoque infernales infestissimo Christum odio prosequebantur, qui proinde tametsi hanc veritatem propalarent, id tamen nequaquam bono fine, sed perversissima intentione faciebant. « Nisi « enim dæmones, » inquit Toletus, « a loquendo « prohibuisset eum esse Christum et Messiam a « Judæis expectatum, per ora illorum hominum « palam et expresse annuntiassent, non quidem « intentione recta sed perversa, ut prædicationis « ejus veritatem diminuerent, quasi a fallacibus « dæmonibus annuntiatam. » Porro in rebellibus istis spiritibus non nisi odium regnare poterat, eo quod amorem irreparabiliter amisissent. S. Augustinus, *Serm.* XXXI *de verbis Ap.*, dæmones quamdam filiationis Dei in Christo vere existentis confessionem fecisse arguit, illi similem quam Petrus fecit : « Ecce modo audistis in Evangelio quod ait Petrus : « *Tu es Christus Filius Dei vivi;* legite et invenietis « dixisse dæmones : *scimus quis sis : Filius Dei.* « Petrus tamen laudatur, dæmon compescitur, una « vox, facta diversa. Unde separantur istæ duæ « confessiones, laudatur amor, damnatur timor, « non enim amore dicebant hæc dæmones : *Tu es « Filius Dei;* timore hæc dicebant, non amore. »

9. — « Tum etiam quia fraudulenti, » estque hæc tertia ratio, quam, ut diximus, S. Bonaventura alle-

gat. Sciendum igitur est, quod tametsi Christus revera Filius Dei et promissus Messias esset, in sua tamen intentione dæmones mentiebantur : « Scili« cet quod sciebant, » inquit Cajetanus, « ipsum « esse Christum, tum quoniam dicebant menda« cium, quoniam dicebant se scire quod nescie« bant; tum quoniam nolebat testimonium ab illis; « tum quoniam sciebat quod tentando hoc dicebant « ad explorandum an ipse esset vere Christus. » Beda astuti hujus impostoris falsitatem hisce verbis nobis detegit, dum ait : « Improbus enim magister « est diabolus, qui falsa veris sæpe permiscet, ut « specie veritatis testimonium fraudis obtexat, ex « quo nobis datur intelligi, quod qui in prædi« cando Christum vera falsis permiscent, omnino « sint cohibendi sicut hæretici. » Verum quidem est, quod veritas cum majori applausu acceptari videatur, quando hanc ipsimet etiam inimici confitentur : *Inimici nostri sunt judices*, attamen Christus, *qui scrutatur renes et corda, increpans non sinebat ea loqui*, quia sciebat quod *dolos tota die meditabantur. Ego autem tanquam surdus non audiebam.*

10. — Euthymius, *in cap.* I *Marci*, ait : « Docuit « nos, ne dæmonibus unquam credamus etiam vera « dicentibus, nunquam enim vera loquuntur, nisi « ad fallendum, veritate quasi esca quadam utun« tur. » Beda Christum hoc nobis monitum dare voluisse observat : « Ne quis dum prædicantem au« dit, sequatur errantem, improbus enim magister « est diabolus, quia falsa veris sæpe permiscet. » S. Antonius de Padua ait : « Ad amovendam ipso« rum fallaciam, quia semper vera aliqua falsitate « fermentabant. »

11. — Salmeron tempus nondum adfuisse opportunum observat ad Christi divinitatem divulgandam : « Quia nondum esset tempus hujus veri« tatis confitendæ, donec amplius progrederetur « prædicatio ejus et signa plura testantia Messiam « ederet. »

12. — Dionysius Carthusianus aliud quoddam motivum adducit : « Addi potest, » inquit, « quod « etiam ideo, ne sua passio impediretur; » quia si Judæi firma quadam et clara cum certitudine ipsum Filium Dei esse cognovissent, nunquam ipsum crucifixuri fuissent, adeoque impedita fuisset humana redemptio.

13. — Sciendum quoque est, quod dæmones eo tempore in falsis simulachris sua proferebant oracula, a quibus gentiles totaliter dependebant; Christus igitur, ut Salmeron observat, « imponit « dæmonibus silentium, in signum quod omnia « dæmonum oracula suo adventu statim deficere « deberent, et arescere, et muta reddi. »

14. — « Tacere jubentur, » inquit S. Antonius de Padua, « ad confutandum iniquos Pharisæos, « qui dicebant eum in Beelzebub principe dæmo« niorum ejicere dæmonia; » vel etiam, estque ejusdem Sancti opinio, « ad dandum nobis exem« plum, quia ipse Dominus est superorum et infe« rorum, et noluit dæmonum obsequium, nec con« sequenter nos debemus velle. » Salmeron hactenus dictis adjungit : « Nolebat prædicari a diabolo, « ne suspicio esset illum habere commercium cum « dæmonibus. »

15. — Didacus Stella aliam quamdam habet considerationem, dum ait : « Diabolus certo non « sciebat Christum esse Filium Dei, sed tantum id « suspicabatur, jussit autem ut tacerent, primo, « quia unum dicebant et aliud credebant; » unde hanc deducit moralitatem : « Non vult ab eis lau« dari, quia aliud in ore, aliud in corde habent. » S. Athanasius, *Orat.* I *cont. Arian.*, advertit quod « diabolus quoque loquebatur e sacris litteris, sed « tamen æque illis os obturatum est a Salvatore; si « enim ea quæ dicebat animo sensisset, nunquam « excidisset e cœlo. »

Versus 42.

Facta autem die egressus ibat in desertum locum, et turbæ requirebant eum, et venerunt usque ad ipsum et detinebant illum ne discederet ab eis.

Facta autem die egressus ibat in desertum locum.

1. — S. Marcus, I, 35, habet : *Diluculo valde.* Possunt autem duo hi Evangelistæ facile ad invicem conciliari; siquidem hic de discessu Christi e Capharnaum loquitur, S. Lucas autem de adventu ejus in solitudinem scribit, quando ait : *Facto autem die*; ibique orabat, subjungit S. Marcus. *Eccli.*, XXXIX, 6 : *Cor suum tradidit ad vigilandum diluculo ad Dominum. Psal.* CXVIII, 147 : *Præveni in maturitate et clamavi.* Alia littera loco verborum illorum : *In maturitate*, legit : *Cum adhuc tenebræ essent.* Toletus dicit : « Deserta enim loca contemplationi « eligebat; ad turbas autem et civitatem, ut miseri« cordiæ opera et miracula faceret, sicque doctri« nam confirmaret, se convertebat. »

2. — Dionysius Carthusianus Christum duas ob rationes in desertum cessisse scribit. Primo ut nos applausus et gloriam mundi fugere doceret; tunc maxime cum aliquid magnificum egerimus; secundo, ad instituendum, commendandum ac confirmandum solitariæ et eremiticæ vitæ secretum.

3. — Lyranus in quadam super hæc verba moralitate ita scribit : « Dans in hoc exemplum præ« dicatoribus revertendi ad solitudinem contempla« tionis post laborem prædicationis et ut gratias « Deo agant de profectu præterito et se disponant « de futuro. »

4. — Chrysostomus, *Hom.* XXVIII *in Matth.*, contemptui applausus et gloriæ mundanæ insistit, dum ait : « Videsne iterum quanto studio fugiat ostenta« tionem? Nam cæteri quidem dicunt, dæmonibus « eum præcepisse, ne dicerent quod ipse esset; « Matthæus autem dicit quod turbas removebatur, « quod faciebat, partim nos docens, humiliansque, « partim ne Judæi pestifero veneno invidiæ tabes« cerent, monens nihil prorsus ad ostentationem « a nobis faciendum; etenim non corporum inco« lumitas cura sibi tantummodo erat, sed multo « magis animarum saluti providebat. » Noctu miracula patrabat, ut illa sub tenebris absconderet, et diluculo se in solitudinem subducebat, ad gloriam et honores evitandos, quos omnes illi, quibus beneficia contulerat, sibi fuissent exhibituri; unde S. Ambrosius ait : « Non sanandorum copiam, sed « jactantiam declinabat. »

5. — S. Bonaventura ait : « Illud autem iter in « desertum et egressus de civitate significat egres« sum vitæ sæcularis et ingressum religionis. »

Et turbæ requirebant eum.

6. — « Populus etenim Christo magis adhæse« runt, quam Primates Judæorum, ac Scribæ et « Pharisæi, quorum vel pauci, vel nulli secuti di« cuntur hac vice. »

7. — S. Bonaventura ait : « Excluditur ambitio; « non ille se ingerebat, sed illi quærebant cum « devotione. »

8. — Toletus ait : « Turbæ tot ac tantis benefi« ciis affectæ a Christo, qui infirmos eorum sana« verat; trahunt beneficia homines. »

9. — Didacus Stella ait : « Nonne vides quomodo « honor eum sequitur, qui ab eo fugit? optime qui« dem umbræ assimilatur, nam ab eo fugit, qui « ipsam sequitur, ipsa autem post eum sequitur, « qui ab ipsa fugit. »

Et venerunt usque ad ipsum et detinebant eum ne discederet ab eis.

10. — Toletus ait : « Laudanda est turbarum « constantia, quæ Christum quæsierunt, donec « ipsum invenerunt, hoc enim studium est perfec« tum, si bonum, quod deest, investigemus, donec « assequamur. » Etenim postquam Deum invenimus, cum regio Propheta supplicandum nobis est dicendo : *Deus meus est tu, ne discesseris a me : Tenui eum nec dimittam*, aiebat sancta illa anima, *donec introducam illum in domum matris meæ*; multi invento Deo, illum in cordibus suis non constanter custodiunt, in statu gratiæ non perseverant, nec continuant in salutarium propositorum executione.

11. — Toletus ait : « Detinebant non solum « sanitatum et liberationum cupiditate moti, sed « etiam et quidem præcipue studio audiendi ser« monem et doctrinam ipsius, ut verba Christi « sequentia indicant. »

Versus 43.

Quibus ille ait : Quia et aliis civitatibus oportet me evangelizare regnum Dei, quia ideo missus sum.

1. — In hoc Christi loquendi modo S. Bonaventura multos Salvatoris virtuosos actus considerat : « Excluditur ambitio; non ille se ingerebat, sed illi « quærebant; adulatio in hoc quod additur : *Quibus* « *ille ait : Et aliis civitatibus oportet me evangelizare;* « non blanditur eis, sed ostendit æqualiter curare « de omnibus; excluditur personarum acceptio, « quia erat prædicans in omnibus synagogis. »

2. — Idem quoque Sanctus pulchre declarat, quod ad hoc, ut doctrina quæ docetur, accepta sit, multis sit opus circumstantiis : « Ad hoc autem, ut « doctrina aliqua debito modo auditoribus fiat « accepta, oportet quod sit immunis ab ostenta« tione, ambitione, adulatione et personarum ac« ceptione. »

3. — Chrysostomus benignissimi Salvatoris erga omnes charitatem observat : « In eodem loco ma« nendo poterat omnes trahere ad se, non tamen « hoc fecit, præbens nobis exemplum, ut peram« bulemus; et requiramus pereuntes, sicut pastor « ovem perditam et medicus accedit ad infirmum. »

4. — S. Bernardinus in sermone quodam ait : « Et hoc quoque ad aliorum exemplum Doctorum, « ut non quiescant, ubi se acceptos esse conspiciunt, « imo quod nec permittant se detineri ab illis, sed « memores sint aliorum locorum, » quia Marci ultimo, 20, dicitur : *Illi autem profecti prædicaverunt ubique, Domino cooperante et sermonem confirmante, sequentibus signis.*

5. — Dionysius Carthusianus ex illis verbis : *Ideo missus sum*, egregiæ laudis motivum pro illis eruit, qui verbum Dei annuntiant : « Ex quo patet « quam divinum et præclarissimum sit prædica« toris officium, cum unigenitus Dei propter illud « exercendum se perhibeat missum. »

6. — Salmeron ait : « Noluit reverti Caphar« naum, ne increduli multa videntes miracula, « postea atrocius punirentur et ut doceat Pastores « quærere oves perditas, ubicumque illæ sint. »

7. — Toletus Christum non dixisse observat, quod sibi ad alia se loca recipere necessum sit ad patranda miracula, sed ad prædicandum et evangelizandum : « Aliis civitatibus oportet me evange« lizare : Non dixit miracula facere, infirmos « curare, obsessos liberare, sed : *Oportet me evan« gelizare;* hoc enim est ad salutem necessarium, « non illud et quod Christus præcipue intendebat. »

VERSUS 44.

Et erat prædicans in synagogis Galilææ.

1. — Hugo Cardinalis ait : « Synagogæ Galilææ « sunt congregationes sæcularium : quibus etiam « prædicandum est, quia bonis prædicandum est « et malis, ut mali ad bonum et boni ad melius « provocentur. »

FERIA SEXTA POST TERTIAM DOMINICAM QUADRAGESIMÆ

EVANGELIUM JOANNIS, CAP. IV, VERS. 5

5. Venit in civitatem Samariæ, quæ dicitur Sichar, juxta prædium quod dedit Jacob Joseph filio suo.

6. Erat autem ibi fons Jacob. Jesus ergo fatigatus ex itinere sedebat sic supra fontem, hora erat quasi sexta.

7. Venit mulier de Samaria haurire aquam. Dixit ei Jesus : Da mihi bibere.

8. Dicit ergo ei mulier Samaritana : Quomodo tu, Judæus cum sis, bibere a me poscis, quæ sum mulier Samaritana ?

9. Non enim coutuntur Judæi Samaritanis.

10. Respondit Jesus, et dixit ei : Si scires donum Dei, et quis est, qui dicit : Da mihi bibere, tu forsitam petisses ab eo, et dedisset tibi aquam vivam.

11. Dicit ei mulier : Domine, neque in quo haurias habes, et puteus altus est ; unde ergo habes aquam vivam ?

12. Numquid tu major es Patre nostro Jacob, qui dedit nobis puteum, et ipse ex eo bibit, et filii ejus, et pecora ejus ?

13. Respondit Jesus, et dixit ei : Omnis qui bibit ex aqua hac, sitiet iterum.

14. Sed aqua, quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam.

15. Dicit ad eum mulier : Domine, da mihi hanc aquam, ut non sitiam, neque veniam huc haurire.

16. Dicit ei Jesus : Voca virum tuum, et veni huc.

17. Respondit mulier, et dixit : non habeo virum. Dicit ei Jesus : Bene dixisti, quia non habeo virum.

18. Quinque enim viros habuisti, et nunc quem habes, non est tuus vir ; hoc vere dixisti.

19. Dicit ei mulier : Domine, video quia Propheta es tu.

20. Patres nostri in monte hoc adoraverunt et vos dicitis quia Hierosolymis est locus, ubi adorare oportet.

21. Dicit ei Jesus : Mulier, crede mihi, quia venit hora, quando neque in monte hoc, neque in Hierosolymis adorabitis Patrem.

22. Vos adoratis quod nescitis, nos adoramus quod scimus, quia salus ex Judæis est.

23. Sed venit hora, et nunc est, quando veri adoratores adorabunt Patrem in spiritu et veritate ; nam et Pater tales quærit, qui adorent eum.

24. Spiritus est Deus, et eos qui adorant eum, in spiritu et veritate oportet adorare.

25. Dicit ei mulier : Scio quia Messias venit, qui dicitur Christus, cum ergo venerit ille, nobis annuntiabit omnia.

26. Dicit ei Jesus : Ego sum qui loquor tecum.

27. Et continuo venerunt discipuli ejus, et mirabantur, quia cum muliere loquebatur : nemo tamen dixit : Quid quæris ? aut quid loqueris cum ea ?

28. Reliquit ergo hydriam suam mulier, et abiit in civitatem, et dicit illis hominibus :

29. Venite, et videte hominem, qui dixit mihi omnia quæcumque feci ; numquid ipse est Christus ?

30. Exierunt ergo de civitate, et veniebant ad eum.

31. Interea rogabant discipuli ejus : Rabbi manduca.

32. Ille autem dicit eis : Ego cibum habeo manducare, quem vos nescitis.

33. Dicebant ergo discipuli ad invicem : Numquid aliquis attulit ei manducare.

34. Dixit eis Jesus : Meus cibus est, ut faciam voluntatem ejus, qui misit me, ut perficiam opus ejus.

35. Nonne vos dicitis, quia adhuc quatuor menses sunt, et messis venit ? Ecce dico vobis, levate oculos vestros, et videte regiones, quia albæ sunt jam ad messem.

36. Et qui metit, mercedem accipit, et congregat fructum in vitam æternam, ut et qui seminat, simul gaudeat, et qui metit.

37. In hoc enim est verbum verum, quia alius est qui seminat, et alius qui metit.

38. Ego misi vos metere, quod non laborastis ; alii laboraverunt, et vos in labores eorum introistis.

39. Ex civitate autem illa multi crediderunt in eum Samaritanorum propter verbum mulieris testimonium perhibentis, quia dixit mihi omnia quæcumque feci.

40. Cum venissent ergo ad illum Samaritani, rogaverunt eum ut ibi maneret, et mansit ibi duos dies.

41. Et multo plures crediderunt in eum propter sermonem ejus.

42. Et mulieri dicebant, quia jam non propter tuam loquelam credimus ; ipsi enim audivimus et scimus quia hic est vere Salvator mundi.

VERSUS 6.

Jesus ergo fatigatus ex itinere sedebat sic supra fontem, hora erat quasi sexta.

1. — Ostendit his verbis S. Joannes, quantopere Salvator noster ab omni fastu, deliciis et vitæ commoditatibus alienus fuerit : « Ostendit nobis « Dominus a fastu et rerum abundantia, » inquit Theophylactus « alienum fuisse, non enim jumentis « utebatur ad iter, sed pedes ibat. »

2. — Nimirum ostendere voluit se carnem humanam assumpsisse una cum infirmitatibus suis. Interlinearis ait : « Suscepit enim omnia quæ sunt « nostræ infirmitatis, sine peccato. » « Ex quo, » inquit Lyranus, « apparet veritas humanæ naturæ « ex infirmitate. »

3. — S. Augustinus, *tract.* XV *in Joan.*, scribit : « Invenimus Jesum fortem et infirmum ; fortem, « quia *in principio erat Verbum* ; infirmum, quia « *Verbum caro factum est.* »

4. — Dionysius Carthusianus mysticæ hujus fatigationis Dei illius, de quo David, *Ps.* XVII, 1, dixerat : *Diligam te, Domine, fortitudo mea*, rationes aliquas hisce verbis adducit : « Æstuavit et fatigatus « est, non ex necessitate, sed propter multiplices « causas. *Primo*, ut susceptæ carnis, atque indutæ « a se humanitatis veritatem demonstraret. *Secundo*, ut sua fatigatione nobis requiem mereretur « æternam, gratiam quoque copiosam in sæculo « isto. *Tertio*, ut nos ad fortem atque æquanimem « Sanctorum laborem et fatigationum tolerantiam « animaret, sicut et alibi loquitur : *Venite ad me « omnes qui laboratis*, etc. »

5. — S. Augustinus, *Serm.* XX *de temp.*, ait : « Tunc fatigatur Christus, quando nullam virtutem « in suo populo recognoscit, hodieque fatigat eum « inobedientia nostra. » Verumtamen, ut verum fatear, quod si peccatum aliquod Filio Dei aliquam, ut ita dicam, fatigationem conciliat, illud vel maxime contingit, quando animam aliquam carnis vitio immersam, qualis illius Samaritanæ erat, ad salutis statum perducere satagit ; nam ut est apud Oseam, V, 4 : *Non dabunt cogitationes suas, ut revertantur ad Dominum, quia Spiritus fornicationum in medio eorum.*

6. — S. Bernardinus de Senis, *tr.* II, *Serm.* XXXI, dicit : « Tunc fatigatur Christus, quando mulier « Chananæa affectione fervens, sollicitudine quæ- « rens, clamoribus petens, filiam, id est, animam « suam salvari deposcit et nihilominus Jesus fugit, « obmutescit et spernit velut canem, et eam quo- « dammodo abhorrere apparet, e contra hanc Sa- « maritanam insectari videtur etiam suis inspira- « tionibus renitentem. » Huic autem difficultati responderi potest Christum Dominum nobis in Chananæa conditiones declarare voluisse, quas in anima orante exposcit ; in Samaritana autem zelum adumbrare voluisse, quem in lucro animarum errantium habere debeamus. Ecce etenim qualiter Filius Dei ad instar solliciti et viscerosi amantis